

רעות

חברות בסיון

מה התרחש ב"לילות האימה הגדולים"?
מי ממשיכה לחיות גם לאחר ש"רעים נפלו על חרבם?"

הרעות נשאנוך בלי מילים אפורה עקשנית ושותקת מלילות האימה הגדולים את נותרת בהירה ודולקת.

כיצד הרעות היא גם "אפורה עקשנית ושותקת" וגם "בהירה ודולקת"?
איזו מין רעות ממשיכה "לחיות" לאחר נפילת הרעים?

הרעות כנערייך כולם שוב בשמך נחייך ונלכה כי רעים שנפלו על חרבם את חייך הותירו לזכר. (חיים גורי*)

מי שלא ראה אנשי צוותו של טנק הממשיכים בתקיפת הסתערות כאשר מפקדם הרוג ורכבם פגוע קשה, הבלנים שסיכנו חייהם למלט חברים הפצוע בשדה מוקשים, מי שלא ראה את הדאגה ותזוית המאמץ שמוגלה חיל האוויר כולו כדי לחלץ מיים שצנח בשטח אויב – אינו יודע מסירות של חבר להכר מהי.

רעות - ההייל יפעל מתוך אהווה ומסירות להבריו לשירות, וייחלץ תמיד לעזרתם כשהם זקוקים לו או תלויים בו, הרף כל סכנה וקושי, עד כדי חירוף הנפש. (מתוך "רוח צה"ל")

(יצחק רבין**), נאום בקבלת תואר דוקטור לשם כבוד מהאוניברסיטה העברית, 28.6.1967

האם ערך הרעות הצה"לי בא לידי ביטוי גם בחיים האזרחיים? מה בין "רעות" שכזו לסתם "חברות"?

מהי רעות, על פי רוח צה"ל? עד היכן ערך זה מגיע?
כיצד באה לידי ביטוי הרעות במלחמה, לפי יצחק רבין? (לסיפורים ספציפיים, עיינו בדף התחברות במקומות 1-2)

לא תקם (תנקום) וְלֹא תַמַּר (תשמור סינה) אֵת בְּנֵי עַמֶּךָ, וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ אֲנִי ה' (ויקרא פרק יט פסוק יח)

ומעם (ההסבר ל-) "ואהבת לרעך כמוך" – הפלגה (הגזמה), כי לא יקבל לב האדם שיאהוב את חברו כאהבתו את נפשו, ועוד שכבר בא רבי עקיבא ולמד "היך קודמין לחיי חברך". אלא מצות התורה שיאהב חברו ככל ענין כאשר יאהב את נפשו ככל הטוב (... ויצוה הכתוב שלא תהיה פחיתות (המידה הרעה של) הקנאה הזאת כלכו, אבל יאהב ברכות הטובה לחברו כאשר אדם עושה לנפשו ולא יתן שיעורין באהבה. (רמב"ם***) ויקרא פרק יט פסוק יז)

כיצד אפשר לאהוב את החבר "כמוך" ממש? האם צריך להבין את הציווי כפשוטו?
מה תשובת הרמב"ם לשאלה זו? כיצד הוא לומד זאת מדברי רבי עקיבא?
באיזה מובן האדם אכן מצווה לאהוב את חברו כמו את עצמו ע"פ הרמב"ם?

חבר בתברת עצמי

* רבי משה בן נחמן, הרמב"ם (ספרד, 1270-1194) היה מגדולי חכמי ספרד, פוסק, פרשן, הוגה, מקובל ורופא.

* יצחק רבין (ישראל, 1922-1995) היה מפקד בפלמ"ח ובחטיבת הראל, הרמטכ"ל השביעי של צה"ל וראש ממשלת ישראל החמישי, מטעם מפלגת העבודה. במהלך הקדנציה השניה לכהונתו נחתמו הסכמי אוסלו והסכם שלום עם ירדן. על חלקו בהסכמי אוסלו זכה בפרס נובל לשלום לשנת 1994. רבין נרצח במהלך כהונתו כראש ממשלה בידי מתנקש יהודי-ישראלי, יגאל עמיר, שהתנגד להסכמי אוסלו.

* חיים גורי (ישראל, 1923-2018) היה משורר, סופר, פזמונאי, עיתונאי ויוצר קולנוע ישראלי. היה לוחם ומפקד בפלמ"ח ונמנה עם משוררי דור תש"ח.

מה הגבול ל"אהבת הרע" ע"פ הרמב"ן?
איזו מסירות כלפי החבר היא מוגזמת?
האם לפי דברי רבי עקיבא, אין מקום לסיכון עבור האחר בשום מצב, גם במלחמה? (עיינו במקור 3. בדף ההרחבות)
לולא דברי הרמב"ן, כיצד ניתן היה להבין את הציווי? עד כמה יש להתמסר עבור החבר לפי פשט הפסוק? (עיינו בדעת בן פטורא, במקור 4. בדף ההרחבות)

האם בחברות שאינה במסגרת הצבא, אנחנו "מקריבים" את עצמנו עבור החברים שלנו, או שהדאגה לעצמנו קודמת? האם אנחנו אמורים להקריב, או שמא תמיד "חייך קודמים לחיי חבריך"?
במה שונה חברות "אזרחית" שכזו מהרעות הצבאית, ש"מגיעה עד כדי חירוף הנפש"? על מה כל אחת מהן מבוססת?

ההשערה הנהקרת ביותר היא זו הגורסת שהמניע המרכזי ללחימה הוא הקשרים החברתיים הנוצרים בתוך היחידה הלוחמת (...). למטענתו (של מרשל, חוקר במלחמת העולם השנייה) הגורם המרכזי המניע חיילים במהלך הקרב הוא הקרבה האמיתית או המדומיית להכרים מקבוצת הלוחמים הקרובה. לדעתו, החייל מהזיק מעמד בראש ובראשונה בזכות חבריו ורק אחר כך הודות לנשקו. חיילים – הוא כתב – לא נלחמים למען מטרה נעלה אלא למען חבריהם הלוחמים (...).
אולם ישנם חוקרים הטוענים שלא הלכידות החברתית היא שקריטית לתפקוד היחידה אלא מה שהם מכנים לכידות משימתית ("task cohesion"). מידת הלכידות החברתית מצביעה על איכות הקשרים הרגשיים בין חברי הקבוצה ובאה לידי ביטוי בגילויי ידידות, חיבה, דאגה וקרבה. לעומתה, לכידות משימתית היא המחויבות המשותפת של חברי הקבוצה להשיג מטרה שדורשת מאמץ משותף של הקבוצה. קבוצה היא בעלת לכידות משימתית גבוהה כאשר חבריה חולקים מטרה משותפת והם מונעים לתאם את מאמציהם להשגת המטרה הזאת.

(יצחק בנבניסטי, עוזי בן-שלום, זיו רונאל, "חבר'ה זה לא הכל – המוטיוציה ללחימה ב"עופרת יצוקה", מערכות 430 עמ' 40)

מה ההסבר לצעד כל כך לא טבעי זה, מה מניע אנשים רציונליים ואוהבי חיים להסתער מול האש? לכאורה, ניתן להסביר את התופעה במונחים של תועלת: ניתן לראות בהסתכנות העצמית מעין תורנות שמירה של אזרחי המדינה (...). ואולם, הסבר זה אינו עומד במבחן הביקורת של התחושה האינטואיטיבית או של ההיסטוריה של המדינות הדמוקרטיות. כל אלו מוכיחות שהצבא הוא מעבר ל"חניך תורן" המארגן רשימת שמירה בין אזרחי המדינה (...).
הצידוק האמיתי לערך הערבות אינו תועלתני אלא מוסרי. בלחימה אין אנו מתמקדים בפרט אלא בכלל, בציבור, בעם הפועל כגוף אחד למען הגנתו. המלחמה היא עימות שבין קולקטיב לקולקטיב, וההגנה על כל אזרח נגזרת מן ההגנה על הקולקטיב (...). לוחם בצה"ל מכין שגורל האומה חשוב מוגרלו האישי. הוא זוכר את אלפיים שנות הגלות שהסתיימו בשואה האיומה ובהקמת מדינת ישראל, משקיף קדימה אל הייעוד ההיסטורי של עם ישראל ומחליט לתרום את חלקו הצנוע לאומה.
(עדי רכביץ ואלעזר גולדשטיין**, אתיקה צבאית יהודית, עמ' 54-56)

מה גורם ללוחמים לצאת לקרב לפי מרשל?
מה ההבדל בין "לכידות חברתית" ל"לכידות משימתית"?
(השוו לרמב"ם, מקור 5. בדף ההרחבות)
במה שונה ההסבר ה"תועלתני" להסתערות בקרב מההסבר ה"מוסרי"?

לפי הדעה שהאדם נלחם קודם כל עבור החברים שלו, מזוע "לכידות חברתית" לא מובילה אותנו גם ביום יום להקרבה שכזו בעבור חברינו?
על מה מבוססת הרעות, שמגיעה "עד כדי חירוף הנפש", לפי כל דעה? האם החברות ה"רגילה" שלנו נשענת על אותו בסיס? האם שוני זה מסביר את ההבדל במידת ה"מסירות"? (עיינו שוב ברמב"ם, במקור 5, וגם במקורות 7-6. בדף ההרחבות)

מה לדעתכם וע"פ נסיונכם משמעותי יותר בביסוס הרעות – הלכידות החברתית שיוצרת "ידידות וקרבה" או הלכידות המשימתית, שיוצרת ייעוד משותף? מה היחס בין שתי אלו בחברות רגילה?